

УДК 368.5 63.002.2:133.2.2

Алескерова Ю.В., к.е.н., старший науковий співробітник
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ОПТИМАЛЬНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ

У статті досліджено особливості сільгоспстрахування як інструменту управління ризикам для України, Оцінено загальний стан страхування сільського господарства України. Проаналізовано поняття ризику в сільському господарстві в порівнянні з ризиком в інших галузях. Вироблені рекомендації щодо фінансування ДАСК, та виявлені недоліки, щодо цього.

Ключові слова: модель, страхування, сільськогосподарські ризики, державний сектор, страхові ризики, досвід, ДАСК.

Aleskerova Y.

OPTIMAL MODEL OF SYSTEM INSURANCE AGRICULTURAL RISKS

In the article the features of agricultural insurance are investigational as to the instrument of management to the risks for Ukraine, the common situation of insurance of agriculture of Ukraine is Assessed. A risk concept is analysed in agriculture in compared to the risk in other industries. At the choice of model of partnership between a private and state sector (what successfully operate in the USA, Spain, Austria), introduction of that with taking into account of Ukrainian realities, in opinion of project is expedient in Ukraine, it is desirable to found a state structure that will execute the functions of system administrator a government. Development of agriculture closely constrained with the high level of risk, that consists in absence of guarantees of receipt of results of productive activity under act of different factors first of all natural. In the developed countries of the world agroinsurance got distribution and stimulates development of agroindustrial complex. For Ukraine this process as yet is formed contradictory, with the searches of own way. Insurance of agricultural activity as industry of insurance business presently is the least developed. It is related to that the search of forms and methods that would answer interests of all participants of process from the beginning of reforms, a legislative base and market of the specialized insurance products are formed. The primary objective of economy of АПК is forming of the competitive аграрно-промислового production sent to the decision of political, social, economic tasks and providing of food safety of country. A public policy in an agrarian sphere must go to direction of search of optimal model of transformation of economic relations of subjects of menage. All infrastructure of agriculture needs changes also, and especially insurance of harvest of green crops, where industry of кормо production occupies a leading place in the economy of АПК of Ukraine. Mine-out recommendations in relation to financing of SAIC, and the educed defects, in relation to it. At the level of adjusting of development of agriculture the improvement of going offers near the construction of the

system of support of agricultural insurance with participation of the state and business corporations.

Keywords: model, insurance, agricultural risks, public sector, insurance risks, experience, State agrarian insurance company.

Алескерова Ю.В.

ОПТИМАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ СИСТЕМЫ СТРАХОВАНИЕ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ РИСКОВ

В статье исследованы особенности сельхозстрахования как инструмента управления рискам для Украины, Оценено общее положение страхования сельского хозяйства Украины. Проанализировано понятие риска в сельском хозяйстве в сравнение с риском в других отраслях. Выработанные рекомендации относительно финансирования ДАСК, и выявленные недостатки, относительно этого.

Ключевые слова: модель, страхование, сельскохозяйственные риски, государственный сектор, страховые риски, опыт, ГАСК.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. При виборі моделі партнерства між приватним і державним сектором (які успішно діють у США, Іспанії, Австрії), впровадження якої із урахуванням українських реалій, на думку проекту є доцільним в Україні, уряду бажано заснувати державну структуру, яка виконуватиме функції адміністратора системи. У такому випадку витрати держави будуть значно нижчими, тому що можна буде скоротити витрати на створення необхідної інфраструктури, а роботу в регіонах будуть виконувати страхові компанії, які вже мають необхідну розгалужену мережу і персонал.

Водночас адміністратор системи від імені держави повинен буде мати достатньо повноважень для впровадження нових стандартних страхових продуктів (за узгодженням з Міністерством аграрної політики), контролю за діяльністю страховиків, збору необхідних даних, розподілу коштів для субсидування премій. При цьому адміністратор повинен постійно співпрацювати з Держфінпослуг щодо пруденційного нагляду за діяльністю страховиків у рамках програми субсидованого агрострахування.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблеми агрострахування і управління ризиками присвячені праці учених: В. Андрійчука, К. Базилевича, А.Бакирова, А. Гаманкова, А. Головка, А. Дзюблюка, А.Никитина [3],

А. Салимгареева [4], И. Соколова [5], Р. Шинкаренко [6], Р. Бокушева, О. Хайдельбах, М. Ямпольского та ін.

По дослідженнях авторів И.Д. Ахмедовой [3], існуючі на сьогодні підходи і методики за оцінкою ризиків дуже різноманітні, а "при виборі конкретної методики в певній сфері діяльності оцінюється якісна і кількісна складові ризику, як взаємодоповнюючих один одного виду. Причому, якщо якісна оцінка представляється в досить простій формі, то кількісна відрізняється не лише різноманіттям, але і складністю представлення (у балах, відсотках, грошових і натуральних показниках, в абсолютному вираженні і з розрахунку на одиницю вкладеного капіталу, з виділенням за показником величини можливих втрат зон допустимого, критичного і інших видів ризику).

Цілі статті. Ціллю статті є дослідження оптимально і моделі системи сільськогосподарських ризиків з врахування міжнародного досвіду, відносно України.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Співробітництво держави із приватними страховими компаніями через їхнє професійне об'єднання (Аграрне страхове бюро) дозволить одержати доступ до якісного перестраховування на міжнародних ринках за рахунок використання даних страховиків за період 2005-2008 років (за програмою субсидування премій). Основні перестраховики (Swiss Re, Munich Re, SCOR, Hannover Re тощо) добре знають подібні системи субсидованого агрострахування й зможуть запропонувати гарні умови перестраховування, якщо Україна вибере модель партнерства з більш широкими функціями приватних страхових компаній.

До речі, цим шляхом пішов Китай, який за три останні роки став другою країною у світі за обсягами субсидованого агрострахування (2 млрд. доларів премій у 2009 році). Китай також впровадив партнерську програму субсидованого агрострахування подібну моделі США, у якій державна структура визначає принципи страхування й перестраховування, страхові продукти, тобто виконує функції адміністрування програми. Безпосередньо страхові послуги надають приватні страховики.

Остаточне рішення має ухвалюватися урядом України, і це рішення щодо вибору моделі має ґрунтуватися на міжнародному досвіді, специфіці країни й цілях впровадження програми субсидованого агрострахування. Для більш швидкого розвитку

системи й надання додаткової підтримки виробникам сільськогосподарської продукції рекомендується обрати модель, при якій буде створене партнерство з активною участю держави й приватного страхового сектору. Згідно із правилами СОТ, пропонована модель буде краще відповідати вимогам з надання державних субсидій аграрному сектору.

Варто також врахувати такий аспект, як те, що інвестори зацікавлені в інвестиціях в експортоорієнтовані сегменти аграрного сектору економіки, але вони потребують певного захисту своїх капіталовкладень, і тут значну позитивну роль може відіграти наявність ефективного страхування. Навіть за існуючої на сьогодні системи страхові компанії при взаємодії з державою в змозі забезпечити цей захист, що значно прискорить процес відновлення (модернізації) сільського господарства в Україні.

Виходячи з викладеного вище, на думку Міжнародної фінансової корпорації, найоптимальнішим для України є варіант активної участі держави у розвитку системи страхування сільськогосподарської продукції при максимальному використанні можливостей приватного сектора, що передбачає: законодавче визначення взаємодії приватного сектору та держави, запровадження ефективних механізмів фінансової підтримки сільського господарства, що дозволить зменшити навантаження на державний бюджет і зробить таке навантаження прогнозованим та керованим. Крім того використання досвіду та розвинутої територіальної мережі страховиків дозволить заощадити значні кошти на розбудову інфраструктури страхування сільськогосподарської продукції; надання державою адекватної підтримки, яка б дозволяла зменшити системну проблему дефіциту обігових коштів сільгоспвиробників шляхом надання державної субсидії на якомога більшу частину страхової премії; створення надійного механізму виконання страховиками зобов'язань перед сільгоспвиробниками за укладеними договорами страхування.

Здійснюючи консолідацію зусиль та балансування інтересів сільгоспвиробників і страховиків, держава зможе забезпечити створення необхідної інституційної структури та визначить оптимальний розподіл функцій між державним регулюванням та саморегулюванням, що забезпечить оптимальне перетворення існуючих реалій на ефективно функціонуючу систему з урахуванням найкращого позитивного міжнародного досвіду.

При розробці фінансової моделі були зроблені такі основні припущення щодо діяльності ДАСК:

1. Змодельовано фінансові показники з урахуванням реальних збитків, понесених аграрним сектором України від зимових і весняно-літніх ризиків за період 1998-2008 років, шляхом екстраполяції їх на наступні періоди;

2. Загальний обсяг ринку страхування сільськогосподарської продукції складає 65,5 млрд грн (при 100% участі сільгосптоваровиробників у страхуванні – розраховано на основі частки аграрної продукції у ВВП у 2009 році);

3. Покриття участі не менше ніж 50% ринку з перших років існування ДАСК (зростання ринку щорічно по 10% до 90% покриття); рівень загальної страхової відповідальності у перший рік складатиме 21,3 млрд грн;

4. Середня ставка чистої премії становить 6,8% від загальної страхової відповідальності (1,5 млрд грн.);

5. Середня ставка премії з навантаженням, тобто враховуючи операційні витрати на рівні 40%, що відповідає світовій практиці, складає 10% від загальної страхової відповідальності (2 млрд грн.);

6. Вартість перестраховання на міжнародних ринках перестраховання (перестраховання 90% відповідальності) складає 4% від загальної страхової відповідальності або 59% від чистої премії;

7. Операційні витрати компанії, включаючи зарплату співробітників, зарплату агентів, затрати на продаж полісів, затрати на врегулювання збитків, оренду приміщень тощо) складають 15% від ставки премії, що відповідає світовій практиці (0,3 млрд грн.)

8. На початок кожного операційного року формується резервний фонд, який повинен покривати можливі виплати компанії на рівні 100% чистої премії; для першого року він складатиме 1,5 млрд грн;

9. З бюджету фінансується перевищення витрат (операційні витрати, вартість перестраховання) над надходженнями (зібрані премії); для першого року ця сума становить 0,6 млрд грн.

Висновки. Щороку на фінансування ДАСК з бюджету треба виділяти: За умови відсутності перестраховання щонайменше обсяг коштів, що відповідає рівню загальної страхової відповідальності у перший рік складатиме 21,3 млрд грн. За умови наявності перестраховання (на міжнародних ринках), треба виділяти обсяг коштів, що становить перевищення витрат над надходженнями, тобто

0,6 млрд грн. Ці кошти потрібно буде виділяти не замість, а на додаток до субсидій. Операційні затрати на діяльність ДАСК у разі взяття державою на себе діяльності із страхування не можуть бути меншими від 15% від суми зібраних премій (як свідчить світовий досвід), тобто вони складатимуть не менше 300 млн грн на рік. (ці затрати закладаються в суму премій у вигляді навантаження). Безпосередньо на створення і організацію роботи компанії (офіси в кожній області, обладнання тощо) потрібно виділити з держбюджету суму порядку 100 млн грн. При цьому з урахуванням відстаней було б доцільно створювати по декілька офісів на область, тобто один офіс на кілька районів. Створення ДАСК є неефективним.

Найбільш оптимальною є політика розподілу ризиків у аграрному секторі за принципом партнерства між приватним і державним сектором, при якому приватні страхові компанії беруть на себе всі капітальні та операційні витрати, а держава виконує суто державні функції – контролю та підтримки сільгосптоваровиробника (субсидії).

1. Агроиншуранс Интернешнл. Аналитический отчет - Рынок Агрострахования Украины в 2013 г. // [Электронный ресурс] - Режим доступа: www.agroinsurance.com (31.03.2014).
2. Востпроизводственно-хозяйственные ориентиры страхования сельхозпроизводителей на основе анализа зарубежных моделей // [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/vosproizvodstvenno-hozyaystvennye-orientiry-strahovaniya-selhzotovaroproizvoditeley-na-osnove-analiza-zarubezhnyh-modeley>
3. Никитин А.В. Государственная поддержка страхования сельскохозяйственных рисков: теория, методология и практика. –М., 2008. - 349 с.
4. Салимгареева А. А. Современное состояние агрострахования: проблемы и пути развития» // [Электронный ресурс] - Режим доступа: www.uresearch.psu.ru/files/articles/362_23016.doc
5. Соколова И.А. Перспективы развития рынка агрострахования. // [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.kgau.ru/img/konferenc/62.doc>
6. Шинкаренко Р. «Международная практика государственного регулирования и лицензирования рынка агрострахования» // [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.agroinsurance.com/ru/analytics?pid=18801>
7. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends. Helga Willer und Julia LernoudFiBL, IFOAM2014, 1. Auflage Leitfaden / Handbuch, 304 p.
8. Crop Insurance Loss Adjuster Licensing Requirements (USA) - <http://www.agroinsurance.com/en/practice/?pid=12049>